

NOTOS

20

NOTOS ÖYKÜ İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • 2010/01 • ŞUBAT-MART 2010 • 9 TL

Cihat Burak
Demir Özlü
Tracy Chevalier
Bilgin Necdî
Türk Günersel
Semih Gümüş
Ömer Türkeş
Kaya Genç
Mehmet Taşdemir
Deniz Yalım Kadioğlu
İsmail Sancak
Tolga Meriç
Eudora Welty
Mehmet Dinç
Ronî War
Azad Zâl
Kenneth White
Ufuk Karakurt
Yavuz Yıldırım
Umut Karaoğlu
Şahîzer Samuk

Yüzyılın

40

öykücüsü

4. büyük soruşturma

Enis Batur

GIDE, Okuma Notları

Murathan Mungan

Kağıt Gemiler

Yezidi Edebiyatı

Murat Menteş

“Roman bizi kral dairesine çıkarır.”

ISSN 1307-1181

20

Notos'un mutfağı Semih Gümüş

Bir dergiyi hazırlamanın hangi güçlükleri altetmeyi gerektirdiğini o derginin içindekiler bilir. *Notos*'u hazırlamak bu çabanın da ötesine geçmeyi gerektiriyor. Bunun nedeni, her sayısının dörtte üçünün o sayı için hazırlanmasıdır. Gönderilen öykülerin dışında ki bütün sayfalar o sayı için önceden tasarlanır ve tasarlanan bütün bölümlerin bir ay içinde gecikmeden tamamlanması gerekir. İki aylık periyot içinde belki bunun da güç olmadığı düşünülebilir. Ama *Notos*'un bugüne dek yalnızca iki çalışanı olduğu ve o iki kişinin aynı zamanda Notos Kitap Yayınevi'nin bütün işlerini de yürütmek zorunda olduğu düşünülürse, işlerin ne denli çatalı olduğu görülür.

Notos 144 sayfa, yaklaşık 100 sayfası bir ay içinde hazırlanıp o sayıya yetiştiriliyor. Hemen her sayfası en az birkaç, derginin tümü yaklaşık 300 parçadan oluşuyor: Fotoğraflar, desenler, spotlar, resim-altları, vb. Elinizdeki sayıda 135 tane tane görsel öge kullanılmış. Bu özelliklerine bakınca, haftalık ya da aylık aktüel-popüler dergilerin yayına hazırlık sürecine benzer bir çalışma yürüttüğümüz söylenebilir. Bu da o sayının bütün yazılı ve görsel parçaları tamamlandıktan sonra, on beş gün süren bir çalışma temposunu gerektirir.

Bu süreç, *Notos*'un mutfağını gönüllü katkılarla sürekli genişletti. Özellikle Aganta bölümüne sürekli katkıları olan yazarlarımızı öncelikle hatırlamak gerekir. **Faruk Ulay** Los Angeles'tan yazıyor; o aynı zamanda *Notos* Kitap için de danışmanlık yapar, biz de kitap önerilerini her zaman ciddiye alırız. **Şavkar Altınal** ve **Temur Günay**'in Londra'dan; **Deniz Korkut**'un Dublin'den; **Deniz Yalım Kadioğlu**'nun Paris'ten; **Albert Sabanoğlu**'nun Madrid'den ilettikleri haberlerin *Notos*'tan başka yerde pek bulunmadığını söyleyebiliriz. **Emre Denizel** de son aylarda bu ekibe katıldı. O ay nerede olacağı önceden kestirilemeyen **Z. Heyzen Ateş**'i ayrıca anmak gerekir; ondan katkısını istediğimiz zaman bir ya da iki günde karşılığını alacağımızı bilmenin rahatlığı vardır bizde.

Fotoğraf sanatçısı, bir foto muhabiri canlılığıyla çalışan **Aydın Çetinbostanoğlu** somut katkıları yanında, *Notos*'un fotoğraf danışmanlığını yapıyor. **Muhammet Şengöz**'ün öyküler için yaptığı desenler İzmir'den gelir ve Muhammet bizim gecikmelerimizden kaynaklanan sorunları çalışkanlığıyla hemen çözer. **Mehmet Karaman** da İsviçre'den gönderiyor çizgilerini. Onun yalnızca kullanmamız için değil, görmemiz için gönderdiği desenlerin sayısı iki ayda en az yirmi otuzdur. Geçen ay içeride de iki değişiklik oldu. Aramıza **Dilek Emir** katıldı. O da yarım günlük çalışma için kendi yazdıklarından özveride bulunuyor. **Emre Altınok** da elinizdeki sayının dağıtımına yetişti. Emre, *Notos*'un teknik ve idari koordinatörlüğünü yürütecek; o en gencimiz, dolayısıyla günlük işlerdeki bütün açıkları kapatma görevi de bundan sonra onun. **Mehmet Ulusel** adı *Notos*'un sürekli izleyicileri için tanındı. Bir tasarım özgünlüğü ortaya koyma çabamızın yaratıcısıdır o. **Songül Arslan** da grafik uygulamada çözemediğimiz sorunların anahtarı.

Bu sayımızda adını gördüğünüz **Enis Batur**, bundan sonra yazarlarımız arasında yer alacak. **Murat-han Mungan** da "Kâğıt Gemiler"i sürdürüyor.

Krizin gölgesinde yaşadığımız 2009, *Notos*'un varlığını güvenceye alma çabasıyla geçti. Bu nu başardık. Bu arada 2008'e göre kitap satışlarımız yüzde 10 arttı; ama *Notos*'un satışı da yüzde 9 düştü. *Virgül*, *Kül Öykü* ve *Roll* gibi üç önemli derginin kapanmak zorunda kaldığı bir yılda, bu düşüşü olağan saymak gerekir mi? Bunu sorgulayalım. Şimdi amaç, 2010'da kitap satışlarında yüzde 25 artış hedefini gerçekleştirirken, *Notos*'un satışında kaybettiğimiz yüzde 9'u geri almak. Bu hedeflere ancak okurlarımızın desteğiyle ulaşabiliriz.

MURAT MENTES

“ROMAN bizi kral dairesine çıkarır.”

“Cüneyt Arkın film çevirir, Gencebay şarkı söyler ve ben roman yazarım!”

Büyük ilgi gören *Dublörün Dilemması*'yla rüştünü ispatlayan, 2009'un sonunda yayımlanan ikinci romanı *Korkma Ben Varım* ile daha geniş bir okur çevresinin ilgisini toplayan Murat Menteş.

TUĞBA ERİŞ

Fotoğraflar AYDIN ÇETİNBOSTANOĞLU

Romanın birçok tanımı var. Siz hangilerini ilginç buluyorsunuz?

Alper Canıgüz, “Roman, kızları ağlatma, erkekleri güldürme sanatıdır” diyor. Mikhail Bakhtin romanı edebi türlerin bir toplamı olarak tanımlıyor. Romanın henüz oluşumunu sürdürdüğünden, tamamlanmamış bir tür olduğundan bahsediyor. Bakhtin bunları 1980’lerde yazmış. E.M. Forster, “Her romancı romanı yeniden icat eder” demiş. Bu üç tanım birbirini bütünlüyor bence.

Romanı siz nasıl tanımlarsınız?

Size küçük bir hikâye anlatayım. Ormanda gezinen bir adamı, bir kaplan kovalamaya başlamış. Adam kaçmış ve bir uçurumun kıyısına gelmiş. Bakmış ki az aşağıda bir dal parçası var. İnip o dala tutunmuş. Kaplan tepesinde belirmiş. Uçurumun dibinde de bir kaplan, adamı gözlemekteymiş. O esnada iki fare, adamın tutunduğu dalın kökünü kemirmeye başlamış. Adam bir de bakmış, tutunduğu dalın ucunda iki tane erik var. Uzanıp o erikleri koparmış ve yemiş. Bu erikler, ha-

yatında yediği en leziz meyvelermiş... Bence roman, bu hikâyedeki eriklerdir.

Yani roman tehlikenin ortasında beliren hoş bir sürpriz mi?

Daha geniş bir çerçevede düşünmek lazım. Roman kaosun ortasında aniden kapıları açılan ve bizi kral dairesine çıkaran bir asansör.

“Sağlam bir edebiyat donatımı, bize insanların ruhunu sezme, insanlığımıza hâkim olma, sahip çıkma gücü verir. Birbirimizi hakikaten tanımamız, sahiden anlamamız, derinden kavramamız edebiyat sayesinde,” diyor Fu’nun dostu yazar Aziz İstanbul. Siz de böyle mi düşünüyorsunuz?

Aşağı yukarı. Edebiyat bilgisi, görgüsü, terbiyesi edinmeden derinlikli düşüncelere ve ifadelere ulaşamayız. Bu anlamda edebiyat bizi cehaletten ve aptallıktan kurtarır.

Uykusuz çizirlerinden Ersin Karabulut ile çalışmışsınız. Romanın bir bölümü çizgi roman tekniğiyle hazırlanmış. Niçin böyle bir şey yaptınız? O bölüm de metin olarak yer alsaydı, ne eksik olurdu? Çizgilerin romana katkısı ne?

Ersin Karabulut’a hayranım. Onunla birlikte edebiyat tarihinde, büyük konuşmayayım, en azından Türk edebiyat tarihinde bir ilke

Şahsen hiçbir zaman ödül heveslisi olmadım. Metnin ve yazarın ödülü esasen okurun dünyasında bulunduğu karşılıktadır.

Ersin Karabulut'a hayranım. Onunla birlikte Türk edebiyat tarihinde bir ilke imza atmak iyi olur diye düşündüm.

imza atmak iyi olur diye düşündüm. *Alice Harikalar Diyarında*'da şöyle denir: "İçinde resim ve konuşma olmayan bir kitap ne işe yarar ki?" Şaka bir yana, bizimki bir deneydi, fakat yapmaktan sevinç duyduğumuz bir deneydi. Bunun roman ya da çizgi roman adına özel bir getirisi olur mu, onu biz de merak ediyoruz.

Türkiye Yazarlar Birliği, 2009 Roman Ödülü'nü aldınız. Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği de *Korkma Ben Varım*'ı yılın romanı seçti. Bu ödüller ve genel olarak ödül olgusu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ben bu ödüller kazanabilmek için herhangi bir yarışmaya katılmadım, müracaatta bulunmadım. Şahsen hiçbir zaman ödül heveslisi olmadım. Metnin ve yazarın ödülü esasen

okurun dünyasında bulunduğu karşılıktadır. Benim bildiğim, uzlaşmacılar yaşarken, muhalifler öldükten sonra ödüllendirilir.

Ödüllerini ret mi edeceksiniz?

Hayır. Bu ödüllerini bir selamı alır gibi alacağım.

İlk kitabınız, *Kuzgun'un Gölgesi*, şiir kitabı. Şiir yazmayı sürdürüyor musunuz?

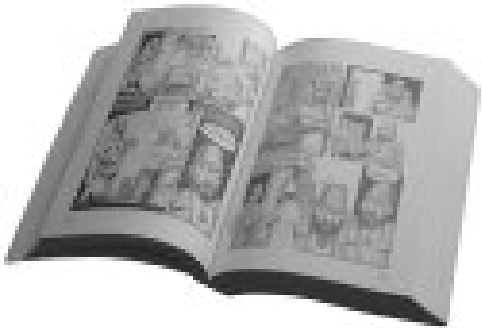
Nadiren şiir yazıyorum. Bizim en eski, en köklü sanatımız şiir. Çok büyük şairlerimiz var. Nefi, Dadaloğlu, Ziya Paşa, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ülkü Tamer... Dolayısıyla şiirde iddialı olmak, üstün bir zekâ, müthiş bir yetenek gerektiriyor. "Türk şiiri bensiz de idare edebilir," diye düşünüyorum. Bununla birlikte, kendimce yayımlanmaya, okunmaya değer saydığım şiirlerimden oluşan *Garanti Karantina* adlı küçük bir şiir kitabı yayımlayacağım.

Şiirde iddialı değilsiniz, peki romanda?

Romanda iddialıyım. Şöyle söyleyeyim: Cüneyt Arkin film çevirir, Gencebay şarkı söyler ve ben roman yazarım! (Gülüyor.)

Gerçekten romanlarınızın Cüneyt Arkin filmle-ri ve Orhan Gencebay şarkılarıyla ilişkisi var mı? Romanlarınızda her iki adı da andınız...

Tabii ki şaka yapıyorum. Elmalarla meteorları toplamak gibi bir şey olar benim Cüneyt Arkin ve Orhan Gencebay'a göre hiza almam. Cüneyt Arkin ve Orhan Gencebay, çocuklu-

ğumda tanıdığım sanatçılardır. İlk gençlik yıllarımda, Yeşilçam'ı, Cüneyt Arkın'ı unuttum gitti. Tarkovski, Bergman, Coppola, Jarmush gibi yönetmenlerin filmlerini seyrederek oldum. Klasik batı müziği ve rock dinlemeye başladım. Fakat yirmi beş yaşımdan sonra Cüneyt Arkın ve Orhan Gencebay'ın özellikle 1960'lar ve 1970'ler boyunca ne kadar muhteşem ve benzersiz bir etki uyandırdıklarını, bunun da keşfedilmeye değer bir yönü olduğunu fark ettim.

Merak ettim, artık Bergman sineması ya da klasik batı müziğiyle ilginiz yok mu?

Elbette var. Mahler'le selamı kesmedim, Kubrick'e muhabbetim baki. Berî tarafta, edebiyat esasen yazıldığı dile, o dilin konuşulduğu ülkeye aittir. Hakiki kazancımız, bizim emeğimizin semeresidir. Diğer milletlere de bize ait olmayan, bizzat üretmediğimiz bir şeyi ikram edemeyiz. Alman'a Rilke, Fransız'a Voltaire, tereciye tere... olmaz yani.

Romanlarınız çok satan listelerinde görünüyor. Popülerleşmek gibi bir hedefiniz var mıydı?

Çok satsın niyetiyle yazıyor olsaydım, inanır

daha fazla sayıda insanın ilgisini çekecek konular bulmakta hiç ama hiç zorlanmazdım. Yazarken de aklıma sansasyonel hikâyeler geliyor zaten. O sulara girmiyorum.

Edebi metne ulvi bir değer mi atfediyorsunuz?

Değer atfettiğim kesin, fakat ulvilikle ilgisi yok. Sanat, ulvi olanla bağ kuracak seviyeye ulaşmak için yürütülen bir çabadır. Edebiyatçıysan, edebiyat okuruysan güzel dua edersin. Edebiyatın ahlaki bir yönü, edebi eseri kutsamamayı da gerektirir.

Edebi değeri yüksek bir metin ortaya koymanın sizce temel şartı nedir?

Yazarken kendinizi aşmaya çalışırsınız. Paradoksal olarak, tırmanamayacağı yüksekliğe çıkan, inemeyeceği derinliğe ulaşan kişiye yazar denir. Buna mukabil, okumak da esasen yazarın maksatlarını, yönelişini aşarak yaptığımız bir iştir. İyi okur, yazarın söylemediği, kastetmediği fikirlere de varır. Edebiyat böyle ilerler: Yazar kendinin, okur ise metnin ötesine geçer.

Korkma Ben Varım'da dört ana karakter var:

Fu, Gıcırbey, Şebnem ve Hayati Tehlike. Asıl kahramanı romanın sonun bölümünde ortaya çıkarıyorsunuz. Başlangıçta kahraman olarak sunduğunuz karakterleri sonradan hikâyenin yan unsurları haline getiriyorsunuz âdeta. Niçin böyle bir anlatımı tercih ettiniz?

Bana göre aydınlanma hiç bilmediğimiz bir konuda bilgi edinmekten ziyade, bildiğimizi zannettiğimiz bir konuda fikrimizin değişmesiyle gerçekleşir. Mesela, "Reklamın iyisi kötüsü olmaz" diye düşünebilirsiniz. Fakat günün birinde reklamın kötü bir şey olduğu fikrine varırsanız, işte bu güçlü bir zihinsel berraklık doğurur. *Korkma Ben Varım*'da okurlara bu tür bir zihin durumu yaşatmayı gözettim. Fu çok ilginç bir karakter. Gıcırbey ondan daha sıkı biri; üstelik Şebnem'i de im-

renilecek bir aşkla seviyor. Kötü adam olarak tanıtılan Hayati Tehlike ise kötülüklerinden arındırılmaksızın cazibe kazanıyor. Kimilerinin iyiliklerini affedemezken, kimilerinin kötülükleri bizde takdir ve sevgi uyandırabilir. Bunların dışında, romanın ana karakterleri birbirlerini ya hiç tanımıyorlar ya az tanıyorlar ya da yanlış tanıyorlar. Okuyucunun, “Bu insanlar birbirlerini tanısalar çok iyi dost olurlar,” diye düşünmelerini sağlamaya çalıştım.

Bu niyetlerinizi gerçekleştirmişsiniz zaten. Okura sürpriz yapmanın dışında bir amacınız var mıydı?

Romeo ve Juliet'te Romeo gözyaşları ve çaresizlik içinde, “Ben kaderin elinde bir oyuncak mıyım!” diye haykırır. Bence insan daima kaderin elindedir. Yükselişler, düşüşler kadar, monotonluklar da kaderimizdir. İrade-miz, iradi olmayan şeylerle kuşatılmıştır. Unutkanlıklar, bilgi noksanlıkları, tesadüfler, kazalar... Maddi olarak da, manevi olarak da emniyette değiliz. Hayatta en çok hata yaparız. Konuşmamız bir hata, söylediklerimiz ayrı bir hatadır. Bu şehirde yaşamak, bu işi yapmak, bu kişiyle aynı çatı altında yaşa-

mak... hemen her biri hatadır. Hatalar üzerine düşünmez, konuşmayız. Hayat böyle devam eder. Dahiyane hataları, sıradan hatalardan ayırt etmek de imkânsızdır. “Hatalarından öğrenmek” diye bir şey var. Öğrenmenin muhtemelen tek çeşididir. Daima gecikiriz. Zaman da daima aleyhimize işler. Hayat, bunlara rağmen güzel midir, yaşamaya değer midir?

Romanlarınızı yeni sorular sormak için mi yazıyorsunuz?

Neden olmasın? Dil, soru sormaya yarar. Cevabı mırıltıyla, kaş göz işaretiyle ya da homurdanarak filan da verebilirsiniz. Fakat soru sormak için dile ihtiyaç var. Doğru soru, doğru cevabı dünyaya getirir. Soru, muhatapı şoke etmeli, cevap ise soruyu yok etmelidir.

Çok katmanlı, hayal gücü pırıltılı, renkli karakterle dolu, hızlı akan, eğlenceli bir roman *Korkma Ben Varım*. Felsefi bir temele oturduğunuz söylediğiniz romanı, niçin böylesine komik ve hareketli bir yapı olarak inşa ettiniz?

Peter Ustinov, “Mizah, yalnızca ciddi olmanın komik bir yoludur,” demiş. Sululuk, laubalilik, lakaytlık, boşboğazlık, yüzeysellik,

İyi okur, yazarın söylemediği, kastetmediği fikirlere de varır. Edebiyat böyle ilerler: Yazar kendinin, okur ise metnin ötesine geçer.

Murat Menteş (1974) İstanbul'da doğdu. Kitapları: *Kuzgunun Gölgesi* (şiir, 1999), *Kaosa Mütevazı Bir Katkı* (deneme, 2001), *Aynalı Barikatlar* (deneme, 2003), *Dublörün Dilemması* (roman, 2005), *Korkma Ben Varım* (roman, 2009).

gamsızlık... tamamiyle mizahın dışında ve uzağındadır. Ciddiyet adı altında hüküm süren budala somurtkanlığı ve cahil kibri asıl sululuktur. Romanın hızlı akmasını sağlamak için gayret ettim. Romanlar otomobillere benzer. Ben saatte 300 km hızla giden bir otomobil gibi tasarlıyorum romanlarımı. Okur dilerse saatte 30 km'yle yol alabilir, isterse 300'le gider. Fakat saatte 40 km hızla giden bir roman yazsaydım okurun işi zordu. Burada bir kuraldan bahsetmiyorum, kendi tarzımı söylüyorum.

Her ara başlığın öncesindeki epigraflar, Fu'nun ağzından Çin atasözleri, deyişler, gangsterlerin bilgece sözleri... kitap âdeta bir aforizma kuyusu...

Okuyucu kitap için ödediği paranın, kitaba ayırdığı zamanın karşılığını almalı. Romanda akılda tutulmaya, ezberlenmeye değer cümleler bulmak okuru memnun eder diye düşündüm.

Her iki romanınızın kapağında da silah var! *Korka Ben Varım*, *Dublörün Dilemması*'ndan daha fazla şiddet sahnesi içeriyor. Maceranın bir gereği mi sizce bu?

Silah, roman kahramanlarına yakışıyor ben-

Ben saatte 300 km. hızla giden bir otomobil gibi tasarlıyorum romanlarımı. Okur dilerse saatte 30 km'yle yol alabilir, isterse 300'le gider.

ce. Al Capone, "Tatlı dil ve tabancayla, yalnızca tabancayla yapabileceğinizden daha çok iş yaparsınız," demiş. Sanırım edebiyatta da tatlı dilin yanında tabanca işe yarıyor. (Gülüyor.)

***Dublörün Dilemması* ve *Korkma Ben Varım* romanlarınızda metin içinde çok sayıda arabaşlık var. Aynı zamanda kurguyu kolaylaştıran bir biçim mi bu?**

Ben daha ziyade okurun işini kolaylaştırmayı gözetiyorum. Kurguda kolaylıktan ziyade, hareketlilik sağlıyor kısa bölümler.

Birçok kahramanınız okurla konuşuyor. Mesele bir gangster, "Keşke sizinki kadar temiz bir hayatım olsaydı," diyor okura. Âdeta bir roman okuduğumuzun altını çiziyorlar sık sık. Bunu özellikle mi istediniz?

Elbette. Ursula K. Le Guin, "Roman yalandır," diye kestirip attı. Arada bazı yabancılaştırma efektleri kullanarak, okurla şakalaşmayı seviyorum. *Dublörün Dilemması*'nda, Habib Hobo "... anlatayım da ağzınızdaki sakız yere düşsün" der okura. Bir arkadaşım tam o anda sakız çiğniyormuş ve ağzı açık kalmış.

N